DOI: https://doi.org/10.37547/supsci-oje-05-03-19 Pages: 140-145

Oriental Journal of Education

FUNCTIONAL EQUIVALENTS OF THE AUXILIARY VERB 대다 IN THE KOREAN LANGUAGE

Gulshoda Yunusova
Associate Professor, PhD
Tashkent State University of Oriental Studies
Tashkent, Uzbekistan
E-mail: gulyamir9@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: Korean language, auxiliary verb, functional equivalent, translation theory, semantics, pragmatics.

Received: 26.04.25
Accepted: 28.04.25
Published: 01.05.25

Abstract: This article analyzes the functional equivalents of the auxiliary verb 대다 in the Korean language. This verb serves as one of the means to express the repetitiveness, intensity, and duration of an action. The article examines the comparison of this verb with other grammatical constructions, issues of equivalence in the translation process, and corresponding forms in other languages. Through examples, the role of 대다 in speech and its functional characteristics are highlighted.

KOREYS TILIDA 대다 KO‘MAKCHI FE’LINING FUNKSIONAL EKVIVALENTLARI

Gulshoda Yunusova
dotsent, PhD
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
Toshkent, O‘zbekiston
E-mail: gulyamir9@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Kalit so‘zlar: koreys tili, ko‘makchi fe’l, funksional ekvivalent, tarjima nazariyasi, semantika, pragmatika.

Annotatsiya. Mazkur maqolada koreys tilidagi 대다 ko‘makchi fe’lining funksional ekvivalentlari tahlil qilinadi. Ushbu fe’l koreys tilida harakatning takroriyligi, intensivligi va davomiyligini ifodalovchi vositalardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Maqolada ushbu fe’lning boshqa grammatik konstruksiyalar bilan taqqoslanishi, tarjima jarayonidagi ekvivalentlik muammolari va boshqa tillardagi mos keluvchi shakllar tadqiq etiladi. Misollar orqali 대다 fe’lining nutqdagi o‘rni va funksional xususiyatlari yoritiladi.

ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ЭКВИВАЛЕНТЫ ВСПОМОГАТЕЛЬНОГО ГЛАГОЛА 대다 В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Гулшода Юнусова
Доцент, PhD
Ташкентского государственного университета востоковедения
Ташкент, Узбекистан
E-mail: gulyamir9@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: корейский язык, вспомогательный глагол, функциональный эквивалент, теория перевода, семантика, прагматика.

Аннотация. В данной статье анализируются функциональные эквиваленты вспомогательного глагола 대다 в корейском языке. Данный глагол выступает как одно из средств выражения повторяемости, интенсивности и длительности действия. В статье рассматривается сравнение этого глагола с другими грамматическими конструкциями, проблемы эквивалентности в процессе перевода, а также соответствующие формы в других языках. На основе примеров освещаются место глагола 대다 в речи и его функциональные особенности.

Kirish. Tilshunoslikda funksional ekvivalentlik deganda turli tillardagi leksik, grammatik yoki sintaktik birliklarning vazifaviy jihatdan mos kelishi, ya’ni bir til birliklarining boshqa til birliklari bilan kontekstga qarab funksional jihatdan almashtirilishi tushuniladi. Bu tushuncha ayniqsa tarjima nazariyasida va kontrastiv tilshunoslikda muhim o‘rin tutadi. Funksional ekvivalentlik ma’nolarni to‘g‘ri yetkazish, grammatik va pragmatik moslikni saqlash uchun ishlatiladi. Masalan, koreys tilidagi 대다 ko‘makchi fe’lining boshqa tillarda to‘g‘ridan-to‘g‘ri grammatik ekvivalenti bo‘lmasligi mumkin, lekin uning funksiyasiga mos keluvchi turli vositalar topilishi mumkin. Leksik ekvivalentlikda so‘zma-so‘z moslik emas, balki ma’no va funksiyaga mos keluvchi so‘z yoki iboralarni tanlash tushunilsa, grammatik ekvivalentlikda turli tillardagi morfologik va sintaktik strukturalarning funksional jihatdan mos kelishi tushuniladi. Pragmatik ekvivalentlikda esa, matnning kontekst, nutq vaziyatlari va madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda to‘g‘ri tushunilishini ta’minlashi muhim. Ekvivalentlik tushunchasi bo‘yicha ko‘p tadqiqotlar mavjud [9,17,5].

Asosiy qism. Funktsional valentlik masalasida obyekt qilib koreys tilida mavjud 대다 fe’li, xususan, mazkur fe’lning ko‘makchilik xusussiyatini tahlil qilish maqsad qilindi.

대다 fe’lining o‘z ma’nosiga ahamyat qaratish ham muhim. 대다 harakat jarayonini tavsiflovchi fe’li «teginmoq, suyanmoq; to‘xtatmoq, birlashtirmoq, tikmoq; solishtirmoq; yetkazmoq, tan olmoq kabi ma’nolarni ifodalaydi [이희승. 2002. – P. 563.]. 대다 ko‘makchi fe’l vazifasida yetakchi fe’lga -아/어/여 [-a/eo/yo] bog‘lovchi affiksi yordamida birikadi. So Sing Xyon, Chxve

Xyon Be, So Jong Suning fikricha, 대다 ko‘makchi fe’li ma’noni kuchaytirish xususiyatiga ega [12,11,13]. Masalan:

아기는 울어 대요. *Bola yig‘lab yotibdi.*

Keltirilgan gapda 울어 대요 «yig‘lab yotibdi» ko‘makchi fe’lli birikmada bolaning yig‘lashi takroriy bo‘lib, bir paytning o‘zida yig‘lash harakatining zo‘rayishi, kuchayishini ham ifodalangan.

그는 쉬지 않고 계속 먹어 댄다 [Son, S. M. (손세모돌). (1996). – P. 176].

U dam olmasdan tinmay ovqatlanib yotibdi.

Yuqoridagi gapda 대다 ko‘makchi ovqatlanish holati tinmay davom etishini bildiradi va harakatni kuchli ottenka bilan ifodalaydi. Ushbu gapdagi fe’l harakatni kuchli ottenka bilan ifodalaydi. *Ovqatlanib yotibdi* deganda davomlilik ma’nosi sezilsa-da, uni harakat davomiyligini ifodalovchi 있다 [itta] fe’li bilan adashtirmaslik lozim. Ushbu gapda davomlilik harakatning, ya’ni yeyishning borgan sari kuchayib borishi ma’nosini bildiradi.

So Jong Su ko‘makchi fe’llar bo‘yicha tadqiqotlarni umumlashtirib, ularda yo‘l qo‘yilgan xato va kamchiliklar to‘g‘risida to‘xtalib o‘tgan. U Chxve Xyon Bening qarashlarini quyidagicha sharhlaydi: «Chxve Xyon Be harakat takrorini ifodalaydigan ko‘makchi fe’llarni «ta’kid ko‘makchi fe’llari» deb qayd qilgan. Buning sababi mazkur ko‘makchi fe’llar qatnashgan gaplarda yetakchi fe’l ifodalagan ish-harakatning takrorlanishi natijasida ma’no kuchayishi yuz beradi. Shuningdek, «ta’kid» (강조) natijasining turlicha ifodalanishi sababli bu terminning o‘rinsiz qo‘llanilish tendensiyalari ham mavjud».

아/어/여 대다 ko‘makchi fe’li harakatning takrorlanishini, davomiyligini yoki ortib borishini ifodalaydi. Bundan tashqari, u harakatning zo‘rayishini va normadan ortib ketishini ham anglatishi mumkin. Shu sababli, ushbu ma’noni ifodalashi mumkin bo‘lgan boshqa vositalarni quyidagi kategoriyalar bo‘yicha ajratib chiqamiz.

Koreys tilida harakatning takrorlanishi, davomiyligi va kuchayishini ifodalashda turli grammatik qurilmalar qo‘llaniladi. Ushbu maqolada -고 또 -고, -아/어/여 대다, -아/어/여 버리다 va -아/어/여 치우다 kabi grammatik shakllar tahlil qilinadi hamda ularning 대다 fe’li bilan semantik jihatdan bog‘liqligi o‘rganiladi. Bu qurilmalar harakatning takroriyligini yoki kuchayishini ifodalashda muhim vositalar hisoblanadi. Ammo ularning har biri o‘ziga xos semantik va pragmatik xususiyatlarga ega bo‘lib, nutqiy kontekstga qarab farqlanadi.

1. -고 또 -고 (Takroriy harakatni ifodalash). Ushbu grammatik qurilma harakatning ko‘p bora takrorlanishini ifodalaydi [Choi, 2010; Yun, 2012]. 대다 fe’li bilan ma’no jihatdan yaqin bo‘lishi mumkin, lekin kuchayish ma’nosiga ega emas. Masalan: 그는 먹어 대다. → 그는 먹고 또 먹는다. (U tinmay ovqatlanib yotibdi). 먹고 또 먹는다 orqali ovqatlanish harakatining takroriyligi

ifodalangan. 대다 fe'li orqali ifodalangan kuchayish va haddan oshish ma'nosi bu konstruktsiyada yo'q.

Bundan tashqari, 대다 fe'li nafaqat takroriylikni, balki ushbu harakatning normadan ortib ketganligini ham anglatadi. Biroq, -고 또 -고 bunda bevosita ishtirok etmaydi.

2. -아/어/여 대다 → -아/어/여 버리다 (Haddan oshish va normadan chiqish)

-아/어/여 버리다 odatda harakatning yakunlanishini bildiradi, lekin ba'zan harakatning kuchayishi va haddan tashqari bo'lishi ma'nolarini ham anglashi mumkin [Seo, 2012]. Misol qilib quyidagi jumlani keltiramiz: 그 아이가 울어 댔다. → 그 아이가 울어 버렸다. (Bola yig'lab yubordi.)

-아/어/여 버리다 harakatning natijaviy yakun topishini bildiradi. 대다 fe'li esa harakatning davomiyligini va takroriyligini ifodalaydi.

Shuningdek, 버리다 fe'lining asosiy vazifasi hodisaning ortiqcha yoki yoqimsiz yakun topganligini bildirishdir. 대다 esa jarayonning o'ziga e'tibor qaratadi, bu esa ularning semantik jihatdan farqlanishiga sabab bo'ladi.

3. -아/어/여 치우다 (Harakatning shiddatli va tez amalga oshirilishi)

Ba'zan -아/어/여 치우다 shakli ham 대다 bilan semantik jihatdan mos kelishi mumkin, chunki u ham harakatning kuchayishini ifodalaydi: 그는 계속 먹어 댄다. → 그는 계속 먹어 치운다. (U tinmay ovqatni "supurib" tashlayapti.)

-아/어/여 치우다 harakatning tez amalga oshirilishini bildiradi.

Biroq, bu konstruksiyada takroriylik ma'nosi zaifroq bo'lib, 대다 ning to'liq ekvivalenti hisoblanmaydi [Son, 1996]. 치우다 fe'li odatda harakatni tugatish yoki undan xalos bo'lish ma'nosini ham bildiradi, bu esa uni 대다 bilan taqqoslashda cheklovlar qo'yadi. 대다 ning o'rnida ishlatilishi mumkin bo'lgan ayrim fe'llar mavjud bo'lib, ular ko'pincha harakatning takrorlanishini, davomiyligini yoki kuchayishini ifodalaydi.

4. 반복하다 (Takrorlamoq)

Ushbu fe'l harakatning takrorlanishini bildiradi va 대다 fe'lining takroriylik ma'nosiga mos kelishi mumkin: 그는 계속 떠들어 댄다. → 그는 계속 떠들기를 반복한다. (U tinmay shovqin qilmoqda.) 반복하다 harakatning takrorlanishini bildiradi, lekin unda hissiy kuchayish yo'q [Seo, 2012]. 대다 fe'li esa harakatning haddan oshishini ham ifodalaydi. 반복하다 akademik yoki neytral nutqda qo'llanadigan fe'l bo'lib, 대다 esa ko'proq emotsional kontekstda ishlatiladi.

5. 마구 (ravish) (Normadan ortiq, haddan tashqari)

마구 ravishi ham ba'zan 대다 ning ma'nosiga mos kelishi mumkin: 그는 쉬지 않고 계속 먹어 댄다. → 그는 마구 먹는다. (U haddan tashqari ovqat yemoqda.)

마구 harakatning chegaradan chiqib ketishini bildiradi, bu ma'no jihatidan 대다 ning kuchaytirish xususiyatiga yaqin. Lekin, 마구 mustaqil ravishda ishlatilishi mumkin bo'lsa-da, 대다 harakat fe'liga bog'lanib keladi va grammatik jihatdan mustaqil emas.

Xulosa. Tilshunoslikda funksional ekvivalentlik tushunchasi turli tillardagi leksik, grammatik va sintaktik birliklarning vazifaviy jihatdan mos kelishini anglatadi. Bu tushuncha tarjima nazariyasi va kontrastiv tilshunoslikda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada koreys tilidagi 대다 ko'makchi fe'lining funksional ekvivalentlik jihatlari tahlil qilindi.

대다 ko'makchi fe'li harakatning takrorlanishi, davomiyligi yoki ortib borishini ifodalovchi grammatik vosita bo'lib, u shuningdek, harakatning haddan tashqari kuchayishini bildirishi mumkin. Mazkur fe'lning ekvivalentlari sifatida koreys tilidagi turli grammatik qurilmalar, jumladan -고 또 -고, -아/어/여 대다, -아/어/여 버리다, -아/어/여 치우다 shakllari hamda 반복하다 fe'li va 마구 ravishi ko'rib chiqildi.

-고 또 -고 grammatik konstruktsiyasi harakatning takroriyligini bildirsa-da, unda kuchayish ma'nosi mavjud emas. -아/어/여 대다 esa harakatning ortib borishini va normadan chiqishini ham ifodalaydi. -아/어/여 버리다 shakli harakatning yakunlanishini bildirsa-da, ba'zan uning ortiqcha yoki haddan tashqari bo'lishi ma'nosini ham anglatadi. -아/어/여 치우다 esa harakatning tez amalga oshirilishini ifodalashda qo'llaniladi.

Shuningdek, 반복하다 fe'li harakatning takrorlanishini bildiruvchi neytral nutq birligi sifatida foydalaniladi, biroq u 대다 fe'lining kuchaytirish ma'nosini to'liq o'zida aks ettirmaydi. 마구 ravishi esa harakatning chegaradan chiqib ketishini bildiruvchi leksik vosita bo'lib, ba'zan 대다 ning semantik jihatdan ekvivalenti sifatida ishlatilishi mumkin.

Yuqoridagi grammatik va leksik vositalar koreys tilidagi 대다 fe'lining funksional ekvivalentlarini ifodalashda muhim o'rin tutadi. Harakatning takroriyligi, davomiyligi va kuchayishini aks ettiruvchi ushbu vositalar kontekstga qarab turlicha qo'llaniladi. Shu sababli, tarjimada yoki kontrastiv tahlillarda ularning semantik va pragmatik farqlarini hisobga olish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Baxtiyorov, U. (2018). Kontrastiv tilshunoslik va tarjima nazariyasida funksional ekvivalentlik. O'zbek tilshunoslik jurnali, 25(1), 34-47.

2.Bybee, J., Perkins, R., & Pagliuca, W. (1994). The evolution of grammar: Tense, aspect, and modality in the languages of the world. University of Chicago Press.

3.Choi, H. B. (최희봉). (2010). 강조 보조동사의 의미와. 한국언어학회 논문집, 35(2), 123-145.

4.Haspelmath, M. (2001). Auxiliary verb constructions. Language Typology and Language Universals, 2, 1139–1158.

5.Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. Harvard University Press: Cambridge.

6.Kim, M. J. (김민정). (2016). 한국어의 강조 표현과 그 의미적 분석. 국제언어학저널, 42(3), 56-78.

7.Lee, J. W. (이정우). (2008). 번역에서 기능적 등가성. 번역학연구, 17(4), 201-225.

8.Левицкий, P. (1984). О принципе функциональной адекватности перевода. Москва.

9.Mahmudov, N. (2019). "Hozirgi o‘zbek tilida modal mazmun ifodalovchi birliklar". Til va adabiyot tadqiqotlari, 4(62), 15–28.

10.Nida, E. A. (1964). Toward a science of translating: With special reference to principles and procedures involved in Bible translating. Niderlandiya: E.J. Brill.

11.Seo, J. S. (서정수). (2012). 한국어 문법에서 반복성과 강조의 표현 방식. 언어학 연구, 28(1), 89-110.

12.So, S. H. (소승현), Choi, H. B. (최희봉), & Seo, J. S. (서정수). (2015). 한국어 보조동사 연구. 서울: 한글출판사.

13.Son, S. M. (손세모돌). (1996). 국어 보조용언 연구. 서울: 한국문화사.

14.Xo‘jamqulov, A. (2008). O‘zbek tilida yordamchi fe’llarning grammatikasi. Toshkent: Universitet nashriyoti.

15.Yun, H. S. (윤현수). (2012). Korean auxiliaries and their grammaticalization paths. Seoul: Hankook Publishing.

16.Yunusova, G. D. (2023). Koreys tilida ko‘makchi fe’llar. Toshkent: Bookmany Print.

17.이광석. (2006). 한국어 보조동사 연구 [A study on Korean auxiliary verbs]. 서울: 학문사.

18.이회승. (2002). 국어 사전. 서울: 민중서림.

19.국립국어대사전. (1999). 표준국어대사전. 서울: 두산동아.

20.서승현. (1994). 용언 + 지다/대다' 구조에 관한 연구. 서울: 탑출판사.

21.한글학회. (1992). 우리말 큰사전. 서울: 어문각.